

HOSPODÁRSKA POLITIKA A HOSPODÁRSKE PRÁVO

ECONOMIC POLICY AND ECONOMIC LAW

Ján Husár

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

ABSTRAKT

Skúmanie vzťahu hospodárskej politiky a hospodárskeho práva je predmetom záberu tejto state. Hospodárska politika, ktorá sa sformulovala ako vedecká disciplína v polovici 30-tych rokov 20. storočia, je dnes aktívne využívaná orgánmi výkonnej moci väčšiny krajín. Od konkrétnych hospodárskopolitických koncepcií sa odvíja aj úloha práva pri realizácii hospodárskopolitických opatrení. Významnú pozíciu pri realizácii hospodárskej politiky má verejné právo a v jeho rámci verejné hospodárske právo.

ABSTRACT

Subject – matter of these papers is examining of the relation between economic policy and economic law. Economic policy was formed as a scientific discipline in the mid 30-ies of the 20th century; nowadays is actively used by the executive authorities of most countries. Particular economic policies influence role of law when implementing economic measures. Public law, especially public economic law has significant position in the process of realization of economic policy.

I. HOSPODÁRSKA POLITIKA

Hospodárstvo, hospodárske aktivity sa už dlhú dobu nerozvíjajú len na základe pôsobenia trhových vzťahov ale rozvoj hospodárstva je predmetom cieleného skúmania, analyzovania, prognózovania, je predmetom súperenia názorov, koncepcií na jeho ďalšie smerovanie.

Právna regulácia hospodárstva, hospodárskych aktivít, je predmetom regulačného pôsobenia viacerých štrukturálnych častí práva. Jednou z takýchto súčastí systému práva, ktorej regulačné pôsobenie sa vzťahuje na sféru hospodárstva, je hospodárske právo. Problematika právnej regulácie hospodárskej sféry je súčasťou širšie ponímaného vzťahu ekonomiky a práva. Problém vzťahu ekonomiky a práva možno považovať za dlhodobý, ktorý sa v podobe, ako ho poznáme v súčasnosti, sformoval v strednej Európe približne v polovici 19. storočia vo väzbe na revolučné výdobytky roku 1848. Tento problém sa aktualizuje najmä v období vzniku krízových javov v hospodárstve a pri hľadaní východísk, resp. spôsobov prekonávania takýchto krízových javov. Aj hospodárska kríza, ktorá vypukla v roku 2008 a ktorej dôsledky pretrvávajú aj doposiaľ, aktualizovala problematiku vzťahu ekonomiky a práva a miesta či pozície štátu v hospodárskej sfére a vyvolala potrebu skúmania možností, resp. účinností práva, právnej regulácie pri realizácii hospodárskopolitických zámerov, cieľov a koncepcií.

Predmetom skúmania tejto state je analyzovanie miesta hospodárskeho práva, ako súčasti verejného práva pri realizácii hospodárskej politiky.

Východiskom skúmania je vymedzenie hospodárskej politiky a nástrojov, ktoré sa využívajú v procese jej realizácie. Hospodárska politika je vymedzovaná ako vedná disciplína, ktorá sa zaoberá činnosťou jednotlivca, spoločnosti a štátu, ktoré súvisia tak s tvorbou ako aj so spotrebou hospodárskych statkov t. j. tovarov a služieb určených k uspokojovaniu potrieb, to

znamená na konečné použitie¹. Hospodárska politika štátu je však vymedzovaná napr. aj ako konkrétne konanie štátu (resp. vlády a jej orgánov), ktorými sú ovplyvňované ekonomické procesy v širokom národnom meradle a sú zamerané na dosahovanie hospodárskych cieľov vlády. Takéto vymedzenie hospodárskej politiky zodpovedá realizačnému štádiu, resp. realizácii hospodárskopolitických zámerov. Hospodársku politiku možno vymedziť aj ako súhrn cieľov, ktoré chce štát svojimi aktivitami v hospodárstve dosiahnuť, a nástrojov, ktorými sa o to usiluje^{2,3}.

Hospodárska politika sa delí na makroekonomickú hospodársku politiku a mikroekonomickú hospodársku politiku.

Makroekonomická politika sa zameriava na oblasť makroekonomickej rovnováhy a efektívne využitie zdrojov spoločnosti ako aj na oblasť ekonomického rastu.

Mikroekonomická politika sa zameriava na zvyšovanie efektívnosti pri alokácii zdrojov spoločnosti.

V odbornej ekonomickej literatúre je zhoda v tom, že za zakladateľa modernej hospodárskej politiky ako vedeckej disciplíny sa považuje J. M. Keynes, ktorý svoju koncepciu publikoval v diele „Všeobecná teória zamestnanosti, úrokov a peňazí“ už v roku 1936.

V odbornej ekonomickej literatúre nie je zhoda v ponímaní cieľov hospodárskej politiky. Podľa J. Blažeka v súčasnej ekonomickej teórii prevláda pragmatický prístup k určeniu cieľov hospodárskej politiky, pričom ciele hospodárskej politiky sú predovšetkým determinované výsledkami stretu záujmov (často protichodných) všetkých subjektov politického života - politických strán, podnikateľských zväzov, odborových ústrední štátnej administratívy, voličov a ďalších skupín^{4,5}.

Podľa P. Vincúra cieľom hospodárskej politiky je pokúsiť sa pochopiť a vysvetliť ekonomické dianie, formulovať prognózy, programovať budúci hospodársky vývoj^{6,7}.

¹ VINCÚR, P. a kol.: Hospodárska politika, SPRINT, vydavateľská, filmová reklamná agentúra, Bratislava 2001, s. 15.

² OKÁLI, I., a kol.: Hospodárska politika Európskej únie, a Slovenska v EÚ, Bratislava 2004, Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky Slovenskej akadémie vied, ISBN 80-7144-140-6, s. 11.

³ Slovenský ekonóm dr. Rudolf Briška, profesor Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave už v roku 1943 vymedzil národohospodársku politiku ako politiku, ktorá bada o možnostiach dosiahnutia stanovených hospodárskych cieľov, sledovaných štátom, občanmi, okresmi, župami, záujmovými organizáciami a pod. Národohospodárska politika učí o verejných zásahoch do hospodárstva, ich dôsledkoch a medziach. (Citované podľa BRIŠKA, R.: Národné hospodárstvo, kniha II - Národohospodárska politika, Bratislava, Družstevné vydavateľstvo a kníhkupectvo, 1943, s. 9, 10).

⁴ BLAŽEK, J. In: BLAŽEK, J., HEISLER, H., KUBÍČEK, J., VIKTORÍNOVÁ, D., WAWROSZ, P.: Ekonomie, právo a hospodárska politika v českém prostředí, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 192.

⁵ Významný slovenský ekonóm Imrich Karvaš, ktorého základné dielo „Základy hospodárskej vedy“, I. a II. zväzok vyšlo po prvý krát v roku 1947 nehovoril ešte o cieľoch hospodárskej politiky, ale hovoril o ústrednom hospodárskom cieľi, ktorý považoval za objektívny, pretože jeho obsah sa dá konkretizovať a vyjadriť. Obsah ústredného objektívneho cieľa je daný so zreteľom na to, aký typ občana sa má dosiahnuť. Podkladom hospodárskej činnosti je starostlivosť o národ, resp. o občanov. Z hľadiska hospodárskeho sa cieľ konkretizuje v požiadavke trvalého zvyšovania životnej úrovne. Z ústredného objektívneho cieľa vyplývajú ostatné objektívne ciele, ktoré sú tomuto ústrednému cieľu podriadené. (citované podľa KARVAŠ, I., Základy hospodárskej vedy, 2. vydanie, Veda, Bratislava, 1999, s. 69).

⁶ VINCÚR, P. a kol.: Hospodárska politika, SPRINT, vydavateľská, filmová reklamná agentúra, Bratislava 2001, s. 15.

⁷ Zaujímavým dobovým príspevkom k problematike hospodárskej politiky prispel Cyril Čechrák, ktorý sa vo svojom náčrte k diskusi na pôde právnického odboru Šafárikovej učenej spoločnosti (publikované v Právnom obzore, roč. XXI./1938, č. 8 - 9, s. 293 - 298) venoval určeniu medzi hospodárskej politiky, pričom konštatoval, že hranice, ku ktorým môže ísť spolitizovanie hospodárstva, teda medze, ktoré možno postaviť zásahom hospodárskej politiky, sú veľmi pružné a závisia od politickej sústavy krajiny, resp. sú rôzne aj podľa oblastí hospodárskeho kolobehu. Za klasický prípad stretu hospodársko-politických bojov sú mzdové boje robotníckych odborových organizácií, najprv realizované ako skupinové svojpomocné akcie, neskôr však, keď skupina dosiahla účasť na politickej moci, tento dôchodkový boj začal byť v jej prospech ovplyvňovaný mocenským verejnoprávnym aparátom. Obdobne tomu bolo aj v politike agrárnej a maloživnostenskej. Naproti tomu, politicko-hospodárska situácia veľkého priemyslu sa skôr obrátila. Kým v skorších dobách tejto skupine veľmi často pomáhal verejnoprávny aparát, neskôr, s poklesom hospodárskeho vplyvu bola nútená využívať svojpomocné prostriedky a začala budovať svoje záujmové zväzy. Vzájomné názorové súperenie a konkrétne akcie a reakcie potom pripravujú cestu ku kompromisu, ktorý určuje hranicu v hospodárskej politike.

Hospodárska politika je ponímaná ako činnosť imanentná štátu, resp. vláde⁸ ale tiež iným napr. regionálnym verejnoprávnym inštitúciám, resp. mestám a obciam⁹.

V priebehu doterajšieho vývoja sa sformovali dva prístupy štátov k zasahovaniu do sféry hospodárstva:

- a) liberálna hospodárska politika,
- b) intervencionistická politika.

Ako uvádza P. Vincúr „ide o dve hlavné hospodársko-politické koncepcie, ktoré sa navzájom líšia chápaním možností súkromného sektora pri riešení základných ekonomických otázok a na potrebu štátnych intervencií do trhových procesov“¹⁰. Namiesto pojmu hospodársko-politická koncepcia, však napr. K. Engliš používa výraz hospodárska sústava, ktorú vymedzuje ako poriadok, v ktorom národ dbá o udržanie a zlepšenie svojho života¹¹. Imrich Karvaš rozoznáva dva základné prístupy, ktorými sa určuje vzťah štátu k jednotlivcovi. Podľa prvého prístupu štát má ponechať úplnú voľnosť jednotlivcom, ako nositeľom subjektívnych hospodárskych cieľov. Platí zásada, že najúčelnejšie sa ústredný objektívny cieľ dosiahne vtedy, keď jednotlivec má možnosť rozvinúť všetky svoje sily a schopnosti v prospech vlastnej hospodárskej sféry. Hospodárske zákony, ktoré sú imanentné samému hospodárstvu, viažu určitým smerom každého jednotlivca v jeho hospodárení a tým sa dospieva k poriadku, ktorý zodpovedá príslušným zásadám. Toto hľadisko (prístup) je základom všetkých individualistických ekonomických teórií. Druhé hľadisko je celkom opačné. Záujem celku, t. j. objektívny hospodársky cieľ, sa dosahuje len vtedy, keď sa hospodárska sféra jednotlivcov usmerňuje v smere záujmu celku. Hospodárska činnosť jednotlivca je v tomto chápaní prostriedkom na dosiahnutie objektívneho cieľa. Štát, resp. jeho orgány, neponechávajú jednotlivcom voľnosť konania, ale usmerňujú každú činnosť, a tým zabezpečujú funkčnú ucelenosť hospodárstva, ovládaného ústredným objektívnym cieľom. Toto hľadisko je základom všetkých solidaristických ekonomických teórií¹².

Niektorí autori však uvádzajú štyri základné hospodársko-politické koncepcie, a to popri liberálnej a intervencionistickej politike, aj príkazovú hospodársko-politickú koncepciu, nazývanú tiež direktívna a súčasnú, inak povedané neoliberalnú¹³. Ako príkazovú (direktívnu) koncepciu hospodárskej politiky uvádzajú koncepciu, ktorá bola aplikovaná v sústave socialistického hospodárenia, pričom dodávajú, že v skutočnosti sa takáto hospodárska politika transformovala na hospodárske riadenie¹⁴. Za súčasnú (neoliberalnú) koncepciu hospodárskej politiky sú potom označované hospodársko-politické koncepcie, ktoré sa formujú približne od 80-tych rokov 20. storočia v trhových ekonomikách vyspelých krajín sveta. Zámerom takejto hospodárskej politiky je vybudovať hospodársky systém bez výrazných zásahov štátnej regulácie a intervencií. Na dosiahnutie tohto cieľa treba realizovať dereguláciu ekonomiky, privatizovať štátny sektor, odstraňovať vysoký deficit štátneho rozpočtu, udržať ekonomický rast, rast produktivity práce a dovoliť znesiteľnú úroveň nezamestnanosti¹⁵.

Liberálna koncepcia hospodárskej politiky sa zakladá na predpoklade, že trhový hospodársky systém smeruje k rovnováhe a je spôsobilý pružne absorbovať vonkajšie impulzy predo-

⁸ štát a vláda sú v tomto vzťahu hospodárskej politiky vnímané ako synonymické pojmy, napr. Samuelson a Nordhaus používajú pojem ekonomická úloha vlády, pozri SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D., *Ekonomia I.*, Bradlo, Bratislava, 1992, s. 58.

⁹ pre zjednodušenie ďalej len „štát“.

¹⁰ VINCÚR, P. a kol.: *Hospodárska politika*, SPRINT, vydavateľská, filmová reklamná agentúra, Bratislava 2001, s. 16.

¹¹ ENGLIŠ, K.: *Hospodárske soustavy*, Všeohr, Praha, 2. vydanie, 1990, s. 11 - v dobovej češtine toto vymedzenie znelo takto: „Hospodárska soustava je pořádek, ve kterém pečuje národ o udržení a zlepšení svého života. K. Engliš rozlišuje ako hospodárske sústavy: individualizmus, kapitalizmus, socializmus, kooperatíva, komunizmus, solidarizmus, atď.“

¹² KARVAŠ, I., *Základy hospodárskej vedy*, Veda, Bratislava, 1999, s. 57 a 58.

¹³ MORAVČÍK, A., STANEK, D.: *Hospodárska politika (vybrané kapitoly)*, Právnická fakulta UK Bratislava, 1997, s. 18.

¹⁴ tamtiež, s. 20.

¹⁵ tamtiež, s. 20.

všetkým prostredníctvom cenového mechanizmu. Trhový systém má schopnosť trvalej adaptácie na meniace sa hospodárske pomery, v dôsledku čoho nie sú potrebné zásahy zo strany štátu, nie je teda potrebná hospodárska intervencia štátu. V tejto koncepcii je len malý priestor pre konkrétne hospodársko-politické rozhodnutia a opatrenia. Podľa tejto koncepcie je trhový systém stabilný, zabezpečujúci spravodlivé rozdeľovanie dôchodkov a všestranný či harmonický rozvoj hospodárstva. Zásahy štátu do ekonomiky sa považujú za opodstatnené len v prípade zlyhania trhu.

Intervencionistická politika je akýmsi protipólom liberálnej koncepcie a je založená na predpoklade, že súkromný sektor nie je vnútorne stabilný, že sa vyznačuje tendenciou vytvárania nerovnovážneho stavu, v dôsledku čoho dochádza ku zlyhávaniu trhu, z čoho sa potom odvíja potreba dopĺňania fungujúceho trhového systému o verejný sektor, v ktorom sa uskutočňuje štátny resp. dnes už širšie ponímaný intervencionizmus orgánov verejnej moci. Štát či orgány verejnej moci svojimi intervencionistickými zásahmi usilujú o obnovenie narušenej makroekonomickej rovnováhy a presadzujú spravodlivejšie rozdelenie dôchodkov.

Z časového hľadiska koncepcia liberálnej hospodárskej politiky sa uplatňovala prakticky až do obdobia veľkej hospodárskej krízy na prelome 20-tych a 30-tych rokov 20. storočia a po tomto období až do polovice 70-tych rokov 20. storočia prevládala koncepcia intervencionistickej hospodárskej politiky.

Hospodárska politika uplatňovaná vo východoeurópskych štátoch približne od konca 40-tych rokov do konca 80-tych rokov 20. storočia sa z pohľadu teórie hospodárskej politiky považuje taktiež za špecifický „a do istej miery extrémny prípad intervencionizmu“, ktorého základom bolo organizovanie fungovania národného hospodárstva na základe direktívneho plánovania a centrálného určovania cien¹⁶.

V transformujúcich sa krajinách Strednej a Východnej Európy začiatkom 90-tych rokov 20. storočia vznikla potreba teoretického rozpracovania prechodu z administratívno-direktívneho systému hospodárstva do systému trhového hospodárstva, teda potreba vypracovania hospodárskej politiky transformácie hospodárskeho systému. Vtedy formulované hospodársko-politické koncepcie hospodárskej transformácie boli originálne a v dovtedajšej spoločenskej praxi neoverené.

Tieto hospodársko-politické koncepcie boli založené na potrebe makroekonomickej stabilizácie, liberalizácie trhu a privatizácie. Aj keď sú doterajšie výsledky realizácie hospodárskej politiky transformácie v Čechách i na Slovensku do značnej miery odlišné od pôvodných predstáv a zámerov, predsa sa prostredníctvom týchto koncepcií dosiahla v relatívne krátkej dobe transformácia hospodárskeho systému a trhový systém možno dnes už považovať za stabilizovaný.

Od polovice 70-tych rokov 20. storočia najmä v dôsledku tzv. ropných šokov a s tým spojeného rastu inflácie dochádza k upusteniu od intervencionistickej politiky v podmienkach hospodársky vyspelých štátoch a táto hospodárska politika je nahradená konzervatívnou hospodárskou politikou predovšetkým v USA a Veľkej Británii. „Základom tejto hospodárskej politiky je monetarizmus, kde kvantitatívna teória peňazí je integrovaná do širších súvislostí makroekonomickej teórie vo väzbe na všeobecnú teóriu cien. Táto konzervatívna hospodárska politika a jej praktická aplikácia sa opierala o teoretické poznatky a závery ekonómie strany ponuky a monetarizmu zdôrazňujúc význam peňažnej politiky zameranej na reguláciu peňažnej masy“¹⁷. V súčasnosti sa používa pojem „nová ekonomika“, ktorým sa označuje posun k novej kvalite. Nová ekonomika predstavuje svet, v ktorom ľudia pracujú viac rozu-

¹⁶ VINCÚR, P. a kol.: Hospodárska politika, SPRINT, vydavateľská, filmová reklamná agentúra, Bratislava 2001, s. 17.

¹⁷ VINCÚR, P. a kol.: Hospodárska politika, SPRINT, vydavateľská, filmová reklamná agentúra, Bratislava 2001, s. 20. Z časového hľadiska sa takáto hospodárska politika uplatňovala v USA v období rokov 1981 – 88 (počas pôsobenia prezidenta R. Reagana a vo Veľkej Británii v rokoch 1979 – 90 počas vlády M. Thatcherovej).

mom ako rukami, a preto sa vedomosti hodnotia vyššie ako zdroje¹⁸. Internet, informačné a komunikačné technológie globalizujú súčasnú ekonomiku a rastúci význam informácií a vedomostí radikálne mení spôsob, formy a rýchlosť vzájomnej komunikácie medzi ľuďmi a firmami. To dynamizuje proces výroby, investovania, spotreby a obchodu. Vyžaduje to zmenu prístupu všetkých ekonomických subjektov - podnikateľov, spotrebiteľov a vlády¹⁹. Podľa D. Rozborilovej sa v novej ekonomike menia nosné úlohy štátu (vlády), medzi ktoré možno zaradiť:

- zabezpečenie rozvoja pilierov novej ekonomiky (rozvoj vedeckovýskumnej základne, rozvoj školstva a infraštruktúry);
- vytvorenie otvoreného a flexibilného podnikateľského prostredia (zahŕňajúceho vymedzenie kompatibilných pravidiel pre fungovanie ekonomiky, vytvorenie funkčných inštitúcií, ktoré zabezpečia akceptovanie pravidiel, vytypovanie nástrojov umožňujúcich adaptáciu podnikateľských subjektov na ustavične a rýchlo sa meniace prostredie, presadenie novej kultúry v správaní všetkých subjektov v spoločnosti);
- zefektívnenie činností vládneho sektora (zabezpečenie digitalizácie, presadenie transparentnosti a zodpovednosti za rozhodovanie)²⁰.

V novej ekonomike prevažuje liberalisticky orientovaná hospodárska politika. Aj v štátoch, v ktorých tradične dominuje liberalisticky orientovaná hospodárska politika, však došlo k posunu v nazeraní na úlohu štátu, najmä vo sfére zabezpečenia stability finančného sektoru. Tento posun je spájaný s bankrotom banky Lehman Brothers, ktorá 15. septembra 2008 požiadala o ochranu pred veriteľmi je považovaný za začiatok finančnej krízy, ktorá prerástla do krízy hospodárskej²¹. Išlo o najväčší bankrot svetovej histórie. Vedenie banky sa na poslednú chvíľu snažilo banku predať, avšak uchádzačov odradilo neposkytnutie štátnych záruk. Ešte pred pádom Lehman Brothers sa do ťažkostí dostala investičná banka Bear Stearns, ktorej príznaky ťažkostí sa začali objavovať už v lete 2007. Tejto banke však bola poskytnutá štátna pomoc, pretože štát nechcel dopustiť, aby sa do ťažkostí dostal celý finančný systém. Bankovní analytici sformulovali viaceré výstražné ponaučenia z prípadu Bear Stearns. Jedno z nich hovorí, že nestačí mierny nedostatok kvalifikovanosti, pretože keď zničíte len vlastnú spoločnosť, nikto vám nepomôže. Treba ohroziť bankrotom celý globálny finančný systém. Strach z rozvratu, ktorý nastal po kolapse Bear Stearns, bol pravým dôvodom na ich záchranu²².

Vláda Spojených štátov, ktorá tradične uplatňuje liberálnu hospodársku politiku, sa tak po dlhých rokoch odhodlala v záujme zabráneniu rozvratu hospodárstva, poskytnutiu štátnej pomoci, súkromnému finančnému sektoru. Po tom, čo sa finančná kríza stala globálnou a prenikla do celej hospodárskej sústavy sa k hospodárskym zásahom uchýlili aj Európska únia a ďalšie štáty, čím akoby došlo k pozastaveniu platnosti dohôd, na ktorých stojí Európska únia a k obmedzeniu či vylúčeniu inštitútov, ktoré tvoria piliere európskej integrácie. Hospodárska súťaž, do ktorej podľa európskych dohôd nemôžu štáty zasahovať (okrem ustanovených výnimiek), bola deformovaná masívnym poskytovaním podporných programov, zameraných na zachovanie zamestnanosti, resp. na udržanie určitej úrovne dopytu jednotlivým odvetviam ekonomiky, či konkrétnym podnikateľom. Príkladom takéhoto prístupu je zavádzanie tzv. šrotovného v automobilovom priemysle, ktoré malo zabezpečiť určitú úroveň spotrebiteľského dopytu po autách²³ a ktoré poskytovali jednotlivé vlády nekoordinovane, či

¹⁸ LISÝ, J. a kol: *Ekonomía v novej ekonomike*, IURA EDITION, Bratislava, 2005, s. 15.

¹⁹ tamtiež s. 15.

²⁰ ROZBORILOVÁ, D.: in LISÝ, J. a kol: *Ekonomía v novej ekonomike*, IURA EDITION, Bratislava, 2005, s. 154.

²¹ *Hospodárske noviny, Magazín - Víkend*, - príloha, č. 38, 24. 9. 2010, s. 8-9.

²² Ďalšie výstražné ponaučenia sú napr. takéto: Ak chcete získať finančnú pomoc, riskujte, že stiahnete so sebou niekoho väčšieho. Podrobnejšie pozri: Barry Ritholtz: Zánik domu Bear Stearns (výňatok uverejnený v *Hospodárske noviny, Magazín - Víkend*, - príloha, č. 38, 24. 9. 2010, s. 22-26.

²³ pozri výnos Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky zo 4. marca 2009, ktorým sa mení a dopĺňa výnos

dokonca s obmedzením len pre národných producentov. Zásahy štátov do ekonomiky v záujme ochrany ekonomiky pred dopadmi hospodárskej krízy či v záujme podnecovania hospodárskeho rozvoja vyvolali záujem ekonomickej i právnej teórie o úlohu práva v hospodárskej sfére.

Na úlohu štátu v ekonomike existuje viacero rôznych prístupov, ktoré možno v zásade rozdeliť na prístupy formulované ekonómami, resp. právnikmi. Napr. prof. J. Prusák ako právnik uvažuje pri formulovaní pozície štátu vo vzťahu k hospodárstvu v modeli označenom ako „Intervenujúci a sociálny štát“ o štátne, ktorý zasahuje do hospodárstva najmä v oblastiach, ktoré majú celospoločenský význam, napr. pri výstavbe autostrád, železníc, priplavov, jadrovej energetiky, kozmického výskumu, pri predchádzaní hospodárskej recesii a krízam, v oblasti stabilizácie meny, ochranných opatrení, podpory bankovníctva a iných oblastí, ktoré upevňujú jeho ekonomickú a obrannú pozíciu v medzinárodnopolitických reláciách aj z geopolitického a globálneho hľadiska²⁴. J. Prusák ďalej uvádza, že štát môže uskutočňovať populárne zásahy do ekonomiky, aby si vládnuca strana, prípadne vládnuca koalícia zabezpečila víťazstvo v budúcich voľbách, aj keď tieto zásahy štátnej byrokracie v konečnom dôsledku poškodzujú prosperitu krajiny²⁵. Zvyšovanie úlohy štátu vždy so sebou prináša rast štátnej byrokracie a nevyhnutne aj zvyšovanie daňového zaťaženia občanov²⁶.

Prístupy ekonómov k vymedzeniu úlohy štátu v ekonomike možno rozdeliť do štyroch kategórií:

1. Liberálny prístup, ktorý je založený na tom, že štát má byť len v minimálnej miere angažovaný v hospodárskej sfére. Takýto prístup je založený na prísnych pravidlách bankrotového práva, v dôsledku ktorých dochádza k pomerne rýchlej eliminácii nespôsobilých subjektov z hospodárskej sféry. Minimalizácia štátnych alebo iných verejných subvencií, minimalizácia prerozdelačiacich procesov a premena štátnych podnikov na korporácie, v ktorých už štát nie je jediným alebo rozhodujúcim činiteľom. Pri uplatňovaní tohto liberálneho prístupu sa v ostatnom období zdôrazňuje zmena vzťahov medzi verejným a súkromným sektorom, pričom sa za optimálne považuje vytvorenie partnerského vzťahu medzi privátnym a verejným sektorom. Je potrebná transparentnosť a otvorenosť v rozhodovacích procesoch v hospodárskej sfére, ktorá by mala garantovať vzájomnú dôveru hospodárskych subjektov.

2. Prístup založený na tom, že štát by mal plniť predovšetkým sociálne funkcie, pričom sa vychádza z myšlienky, že ekonomický rozvoj umožňuje, aby sa sociálne istoty stali dostupné v určitej miere každému. Tento prístup štátu k hospodárskej sfére je však v ostatnom období kritizovaný a to najmä týmito argumentmi: zamestnanci, ktorí majú nižšie príjmy nie sú dostatočne stimulovaní k vyšším výkonom pretože sa spoliehajú na štedrý sociálny systém, sociálna politika a jej zložky, najmä sociálne poistenie či dávky v nezamestnanosti odčerpávajú veľké spoločenské zdroje a tým obmedzujú ekonomický rast, vysoký podiel sociálnych výdavkov na hrubom domácom produkte negatívne ovplyvňuje produktivitu práce a konkurenčnú schopnosť na svetových trhoch. Spolu s ďalšími faktormi napr. nízky prirodzený prírastok obyvateľstva, predlžovanie priemernej dĺžky života vedú tieto skutočnosti k potrebe korigovania tejto politiky.

3. Ďalší prístup je charakterizovaný tým, že silným rozvojovým stimulom hospodárstva nie je len trh alebo koherentné pôsobenie štátu. Popri týchto faktoroch pôsobia ako rozvojový faktor aj silné korporácie, ktoré vytvárajú rozsiahle siete.

4. Prístup založený na presvedčení, že štát má len určité kapacitné možnosti pôsobiť v

Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 1/2005 o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

²⁴ PRUSÁK, J.: Teória práva, Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, Bratislava 1995, s.45.

²⁵ tamtiež s. 46.

²⁶ tamtiež s. 46.

hospodárskej sfére.

Len na ilustráciu možno uviesť ponímanie tejto problematiky K. Englišom. Podľa jeho názoru postoj štátu je v každej hospodárskej sústave iný. Dôslednej sústave individualisticko-kapitalistickej sa štát nemusí zúčastňovať hospodárskej aktivity; môže však mať podniky (štátny kapitalizmus). Starostlivosť štátu v hospodárskom poriadku individualisticko-kapitalistickom je negatívna. V dôslednej kooperatívnej má podľa K. Engliša štát voči hospodárstvám spotrebným rovnakú funkciu ako v kapitalizme ku všetkým hospodárstvám. Štát zabezpečuje výrobu vo svojich závodoch a potrebuje prinajmenšom rovnakú ochranu ako súkromný výrobca (napr. ochranu pred krádežami, poškodzovaním a pod.) a v dôslednom solidarizme je zase štát jediným hospodárom²⁷.

II. ŠTRUKTÚROVANIE HOSPODÁRSKEJ POLITIKY

Hospodárska politika ako celok pozostáva z čiastkových hospodárskych politík, medzi ktoré patria:

a) Rozpočtová politika, ktorá predstavuje najvýznamnejší nástroj vlády pri regulovaní finančných otázok a vzťahov, ktoré sa vytvárajú v ekonomike. Rozpočtovou politikou vláda ovplyvňuje štruktúru ekonomických a sociálnych procesov. Pomocou rôznych opatrení sa rozpočtová politika cieľavedome orientuje na tvorbu, rozdeľovanie a používanie centralizovaného fondu nenávratným spôsobom. Rozpočtovú politiku možno vymedziť ako súhrn či sústavu cieľov ako aj súhrn nástrojov a opatrení na ich dosiahnutie, ktoré štát presadzuje vo finančných vzťahoch prostredníctvom štátneho rozpočtu v národnom hospodárstve²⁸.

b) Menová politika sa chápe ako sústava menových a peňažných procesov, vzťahov, nástrojov a inštitúcií, ktorými sa zabezpečuje fungovanie ekonomického systému v súlade s cieľmi hospodárskej politiky²⁹.

c) Zahraničnoobchodná politika predstavuje súhrn zásad, nástrojov a opatrení, pomocou ktorých štát vedome stimuluje vývojové tendencie zahraničného obchodu v prospech vlastnej ekonomiky. Zahraničnoobchodná politika štátu osciluje medzi liberalizmom a protekcionizmom, pričom liberalizmus v zahraničnoobchodnej politike znamená nezasahovanie štátu do zahraničnoobchodných vzťahov, odbúranie prekážok brániacich rozvoju obchodu, napr. colných, tarifných či iných. Protekcionizmus v zahraničnom obchode naopak predstavuje súbor ochranných opatrení, ktorými sa má domáca ekonomika chrániť pred silnejšou zahraničnou konkurenciou a to prostredníctvom nástrojov, akými sú vysoké dovozné clá, reštrikcie či zákazky dovozu určitého druhu tovarov.

d) Príjmová dôchodková politika môže byť zameraná na :

- ovplyvňovanie celkového dopytu, čo sa realizuje prostredníctvom regulovania hladiny cien, miezd, platov, zisku, daní, odvodov, dôchodkov a pod.,
- na znižovanie rozdielov v sociálnom postavení jednotlivcov,
- na stabilizácii cenovej hladiny a to obmedzovaním tendencie rastu nominálnych miezd a cien k ekonomickému rastu.

e) Cenová politika štátu predstavuje súbor opatrení štátu, ale aj podnikateľských subjektov v oblasti cien realizovaných prostredníctvom cenovej stratégie.

f) Politika hospodárskej súťaže, ktorá môže byť v súlade s čl. 55, ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky zameraná len na podporu a ochranu hospodárskej súťaže. Ochrana hospodár-

²⁷ ENGLIŠ, K.: *Hospodárske soustavy*, Všešrd, Praha, 2. vydanie, 1990, s. 65 a nasledujúce.

²⁸ Takúto definíciu rozpočtovej politiky uvádza J. Lukáčik, J. in VINCÚR P. a kol.: *Hospodárska politika*, SPRINT, vydavateľská, filmová reklamná agentúra, Bratislava 2001, s. 125.

²⁹ Definícia menovej politiky podľa F. Kosorína in VINCÚR P. a kol.: *Hospodárska politika*, SPRINT, vydavateľská, filmová reklamná agentúra, Bratislava 2001, s. 144.

skej súťaže by mala byť orientovaná jednak na ochranu proti uplatňovaniu nedovolených alebo nekalých praktík v hospodárskej súťaži, t. j. na ochranu čistoty hospodárskej súťaže alebo na ochranu intenzity súťaže, t. j. na ochranu proti obmedzovaniu hospodárskej súťaže. Politika hospodárskej súťaže smeruje k tomu, aby sa hospodárska súťaž rozvíjala na zdravých základoch, t. j. aby súťaž prebiehala kultivovane tak, aby sa účastníci súťaže neuchyľovali k uplatňovaniu nedovolených praktík, ale by uplatňovali v súťaži praktiky, ktoré sú dovolené a sú v súlade s dobrými mravmi súťaže. Politika hospodárskej súťaže sa zameriava aj na to, aby súťaž prebiehala s určitou intenzitou, aby tí, ktorí majú v súťaži dominantné postavenie toto postavenie nezneužívali, resp. aby sa účastníci súťaže nedojednávajú na takých postupoch, ktorými by došlo k obmedzeniu intenzity súťaže. Štát musí taktiež sledovať či v dôsledku prirodzených potrieb spájania sa, vytvárania väčších a teda aj konkurencieschopnejších subjektov nedochádza k obmedzovaniu intenzity súťaže.

g) Stabilizačná politika predstavuje nástroj stabilizácie ekonomiky. Cieľom stabilizačnej politiky je zmierňovať výkyvy v tvorbe hrubého domáceho produktu, zamestnanosti a cenovej hladiny.

h) Štruktúrna politika predstavuje súbor procesov, aktívnych nástrojov a opatrení, ktoré sú zamerané na formovanie, ovplyvňovanie a usmerňovanie štruktúrneho rozvoja ekonomiky a štruktúrnych zmien v ekonomike. Cieľom štruktúrnej politiky je utvárať také ekonomické podmienky a optimalizovať sektorovú, odvetvovú, regionálnu a ďalšie štruktúry tak, aby faktory ekonomického rastu a štruktúrnych zmien využili čo najúčinnejšie a najefektívnejšie a aby náklady na tieto zmeny boli čo najnižšie. Štruktúrna politika by mala byť zameraná na realizáciu reštrukturalizačných procesov a dosiahnutie takej štruktúry ekonomiky, ktorá by zabezpečovala sústavný a dlhodobý ekonomický rast.

i) Trh práce je charakterizovaný ako súčasť pravidiel, systémových predpokladov, inštitucionálnych podmienok a mechanizmu fungovania dopytu a ponuky pracovných síl.

j) Ekologická politika ako súčasť hospodárskej politiky štátu vychádza z čl. 55, ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého sa hospodárstvo Slovenskej republiky zakladá na princípoch sociálne a ekologicky orientovanej trhovej ekonomiky.

k) Vonkajšia hospodárska politika predstavuje časť hospodárskej politiky uplatňovanú vo sfére vonkajších ekonomických vzťahov, medzi prvky ktorých patrí:

- mobilita tovarov a služieb,
- mobilita kapitálu,
- mobilita vedecko-technických poznatkov,
- mobilita pracovných síl.³⁰

III. NÁSTROJE HOSPODÁRSKEJ POLITIKY

Ciele hospodárskej politiky možno dosiahnuť len využitím adekvátnych nástrojov (prostriedkov). Nástroje hospodárskej politiky možno v zásade členiť na nástroje kvantitatívne a kvalitatívne. Kvantitatívne nástroje vymedzuje J. Blažek nástroje, ktoré sa používajú v rámci existujúcej organizácie ekonomického systému. Cieľom je zmena dosahovaných výsledkov prostredníctvom kvantitatívnej zmeny dát, ktoré sú parametrom pre rozhodovanie ekonomických subjektov (napr. výška úrokovej sadzby, zmena výšky daňovej sadzby

³⁰ Iným prístupom k členeniu hospodárskej politiky je jej štruktúrovanie podľa jednotlivých hospodárskych odvetví a podľa prierezových činností. Napr. R. Briška členil národohospodársku politiku na poľnohospodársku politiku, priemyselnú politiku, lesnícku politiku, banskú politiku, energetickú politiku, úverovú a kapitálovú politiku, dopravnú politiku, sociálnu politiku, politiku vnútorného obchodu a zahraničného obchodu, finančnú politiku a daňovú politiku (podľa BRIŠKA, R.: Národné hospodárstvo, kniha II - Národohospodárska politika, Bratislava, Družstevné vydavateľstvo a kníhkupectvo, 1943, s. 47 a nasl.).

a pod.)³¹. Za kvalitatívne nástroje považuje J. Blažek také, ktorými možno dosiahnuť zásadnú zmenu systému (zásadne sa zmení správanie ekonomických subjektov). Príkladom takehoto nástroja je napr. reforma daňového systému, centrálna cenová regulácia atď.³²

V jednotlivých čiastkových politikách sa však uplatňujú aj špecifické nástroje. V oblasti menovej politiky sa uplatňujú také priame nástroje, akými sú:

- úverové limity (resp. stropy), ktoré môžu byť absolútne alebo relatívne,
- povinné vklady, ktorými sa určuje povinnosť ukladať vklady alebo otvárať bežné účty a vykonávať ďalšie stanovené operácie s peniazmi len prostredníctvom centrálnej banky.
- pravidlá likvidity, ktoré predstavujú záväzné určenie vzťahov centrálnej banky a príslušnej komerčnej banky na zabezpečenie likvidity banky a jej obozretného podnikania.
- úrokové limity, medzibankové výzvy a dohody, ktorým centrálna banka pôsobí na činnosť komerčných bánk.

Medzi nepriame nástroje menovej politiky patria napr. diskontné nástroje, povinné minimálne rezervy, operácie na voľnom trhu, ktorými sú peňažné operácie, napr. priame operácie, switching a reoperácie³³, kurzové intervencie.

Nástrojom príjmovej dôchodkovej politiky je napr. dohoda sociálnych partnerov o ročnom prírastku miezd a plátov, priama regulácia miezd a cien, napr. miezd štátnych zamestnancov, priznanie alebo nepriznanie daňových úľav.

Regulačné nástroje cenovej politiky by sa mali využívať napr. pri zabezpečovaní transparentnosti cien v sieťových odvetviach. Popri cenovej regulácii sa ako nástroj cenovej politiky uplatňuje aj cenová kontrola, ktorá sa zaoberá dodržiavaním cenových a iných predpisov ovplyvňujúcich tvorbu cien.

Stabilizačná politika využíva nástroje rozpočtovej politiky, monetárnej politiky, dôchodkovej politiky, zahranično-obchodnej politiky či menovej politiky.

Nástroje na realizáciu štruktúrnej politiky predstavujú napr. prostriedky z verejných zdrojov na vybudovanie infraštruktúry, na podiel na financovaní významných investičných akcií, ktorými sa realizujú infraštruktúrne zmeny, na preberanie štátnych záruk za úvery, z ktorých sa financujú štruktúrne zmeny.

Politika trhu práce zahŕňa nástroje, ktorými sa realizuje pasívna politika trhu práce, medzi ktoré patrí najmä poskytovanie podpory v nezamestnanosti a úhrada odvodov do poisťovní za evidovaných nezamestnaných a aktívna politika trhu práce, kam patria opatrenia na podporu zaradenia evidovaných nezamestnaných do vhodného zamestnania a tiež udržanie zamestnanosti tvorbou nových pracovných príležitostí.

Politika zamestnanosti je orientovaná na dosiahnutie rovnováhy medzi ponukou a dopytom po práci. Politika zamestnanosti sa realizuje v dvoch rovinách:

- 1) v rovine makroekonomickej - je zameraná na odstránenie príčin nadmernej nezamestnanosti a je závislá od celkového zamerania hospodárskej politiky štátu,
- 2) v regionálnej rovine - rieši dôsledky existujúcej nerovnováhy na trhu práce a zohľadňuje regionálne aspekty nezamestnanosti. Opatrenia realizované v rámci takejto politiky sú zamerané na riešenie konkrétnej situácie.

Ekologická politika predstavuje komplex úloh, ich nástrojov a postupov, ktoré sú zamerané na vymedzenie východísk a priorít štátnej ekologickej politiky, utváranie koncepcie ochra-

³¹ BLAŽEK, J. In: BLAŽEK, J., HEISSLER, H., KUBÍČEK, J., VIKTORÍNOVÁ, D., WAWROSZ, P.: *Ekonomie, právo a hospodárska politika v českém prostředí*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s 193.

³² tamtiež s. 193.

³³ switching = výmena cenných papierov.

ny prírody a na prípravu a zabezpečovanie štátnej ekologickej politiky v jednotlivých oblastiach spoločenského života.

Medzi prostriedky ekologickej politiky patria najmä normatívne prostriedky, inštitucionálne prostriedky a fondové prostriedky a to nástroje hmotné, energetické, personálne a iné.

Medzi nástroje ekologickej politiky patria štandardné nástroje hospodárskej politiky a osobitné ekologicky zamerané nástroje.

Medzi nástroje vonkajšej hospodárskej politiky môžeme zaradiť:

- 1) Priame nástroje, akými sú napr. clá, devízové kurzy, úrokové miery, dane, kvóty a reštrikcie pri regulácii dovozu a vývozu tovarov a služieb, kapitálu a finančných prostriedkov, pracovných síl, licenčné povolenia a pod.³⁴
- 2) Druhú skupinu predstavujú zmluvy uzatvárané medzi štátmi a to dvojstranné ako aj viacstranné, ktorými sa upravujú obchodné a platobné vzťahy medzi štátmi, vedecko-technická spolupráca medzi štátmi, zamedzenie dvojitého zdanenia, ochrana investícií, migrácia zamestnancov a pod.³⁵

IV. ÚLOHA PRÁVA PRI REALIZÁCIÍ HOSPODÁRSKEJ POLITIKY

Názory na úlohu práva pri realizácii hospodárskej politiky možno rozčleniť v zásade na dva prístupy, a to v závislosti na tom, či tento problém skúmajú ekonómovia či právnici. Ako uvádza J. Suchoža, ekonómovia preferujú skôr (častejšie) dominanciu (určujúcu úlohu) ekonomiky vo vzťahu k právu, než právnici. Naproti tomu právnici majú sklon interpretovať všetky spoločenské a ekonomické vzťahy, ako by to boli vzťahy vyložene právne (aspoň v potenciálnej rovine), pričom často neberú do úvahy okolnosť, že optimálna právna regulácia ekonomických vzťahov môže zahŕňať len relevantné (rozhodujúce) stránky takýchto vzťahov³⁶. V nadväznosti na vymedzenie vzťahu práva a ekonomiky sa postupne sformulovali, ako uvádza J. Suchoža, dve línie, prístupy, a to prístup k chápaniu práva, jeho podstaty, miesta, úlohy a funkcií spoločnosti z aspektu jeho akejsi dominancie vo vzťahu k ekonomike. V podstate tu ide o preceňovanie funkcie práva v hospodárskych vzťahoch³⁷. Druhou, v zásade odlišnou líniou v otázke chápania úlohy práva v ekonomike podľa Suchožu, je v určitom zmysle akýsi „rezervovaný“ vzťah práva k ekonomike, pričom vonkoncom nejde o vzťah dištančný³⁸. Konštrukcia o dominantnej úlohe práva v ekonomike korešponduje s doktrínou „silného štátu“, pričom krajnou medzou je štátny dirigizmus v oblasti ekonomiky³⁹.

To, čo platí o vzťahu práva a ekonomiky všeobecne, platí aj pre vymedzenie úlohy práva pri realizácii hospodárskej politiky.

Priame i nepriame nástroje, ktoré sa využívajú pri realizácii hospodárskej politiky, musia byť vyjadrené buď v normatívnej podobe (vo forme všeobecne záväzných právnych predpisov, napr. zákonov, nariadení vlády, vyhlášok a pod.) alebo sú realizované vydávaním konkrétnych individuálnych právnych aktov, napr. rozhodnutí, povolení zákazov a pod. V ostatnom období môžeme sledovať pri realizácii hospodárskej politiky čoraz výraznejšie

³⁴ Po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie sa zúžil priestor pre prijímanie autonómnych hospodárskopolitických opatrení v oblasti vonkajšej hospodárskej politiky, ale aj v ďalších čiastkových politikách vzhľadom na povinnosť rešpektovať záväzky vyplývajúce z nášho členstva v EÚ.

³⁵ Takéto vymedzenie čiastkových hospodárskych politík sa uvádza v učebnici: VINCÚR, P. a kol.: Hospodárska politika, vydavateľstvo SPRINT, vydavateľská, filmová reklamná agentúra, Bratislava 2001, s. 123 a nasl.

³⁶ SUCHOŽA, J.: Vzťah práva a ekonomiky v období krízových situácií v národnom hospodárstve (legislatívne úvahy a podnety), Ekonomický časopis, 61, 2013, č. 5, s. 515 – 516.

³⁷ tamtiež s. 523.

³⁸ tamtiež s. 523.

³⁹ pozri SUCHOŽA, J.: Vzťah práva a ekonomiky v období krízových situácií v národnom hospodárstve (legislatívne úvahy a podnety), Ekonomický časopis, 61, 2013, č. 5, s. 523.

využívanie inštitútu zmlúv. Z toho možno vyvodit', že právo patrí medzi normatívne prostriedky, ktoré predstavujú formu, v ktorej sú vyjadrené jednotlivé konkrétne nástroje hospodárskej politiky. Právo však môže byť aj samostatným nástrojom hospodárskej politiky (napr. ukladaním povinnosti uzavrieť zmluvu, limitovaním výšky náhrady škody a pod.).

Normatívne úpravy, ktoré sú formou, v ktorej sú vyjadrené ekonomické nástroje, patria do sféry verejného práva, pre ktorú platí čl. 2 Ústavy SR ods. 2, v ktorom je vyjadrený princíp legality (zákonosti) a v zmysle ktorého štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Legalita znamená, že určitá funkcia právnej moci sa nadobúda a vykonáva právnym spôsobom, resp. v súlade s právom⁴⁰. Právo tak limituje normatívnym spôsobom vymedzenie konkrétnych nástrojov hospodárskej politiky a ich využívanie. Na základe normatívneho vymedzenia vydávajú štátne orgány individuálne akty, ktorými realizujú konkrétne hospodárskopolitické opatrenia. Záonné oprávnenia by mali byť konkretizované tak z hľadiska hmotnoprávneho ako aj procesnoprávneho, avšak na druhej strane by mali umožňovať operatívne prijímanie rozhodnutí. V právnom štáte však nie je akceptovateľné aby v právnej úprave boli oprávnenia na vydávanie individuálnych aktov formulované v ustanoveniach umožňujúcich prijímanie „vhodných“ či „primeraných“ opatrení alebo inak všeobecne formulovaných opatrení.

Z hľadiska tradičného členenia systému práva na súkromné právo a verejné právo, má významnejšiu pozíciu pri realizácii hospodárskej politiky verejné právo. Podľa čiastkových hospodárskych politík možno podľa u nás prevažujúceho ponímania členenia práva zaradiť právne prostriedky, ktorými sa realizujú hospodárskopolitické opatrenia v rozpočtovej a menovej politike do finančného práva, resp. daňového práva, v politike trhu práce a zamestnanosti do pracovného práva, ekologickej politike do práva životného prostredia (environmentálneho práva) a pod. Príjmová a dôchodková politika, ktorá zahŕňa ovplyvňovanie celkového dopytu prostredníctvom regulovania hladiny cien, miezd, platov, zisku, daní, odvodov, dôchodkov a pod., bude zahŕňať záber finančného práva, daňového práva, práva sociálneho zabezpečenia, pracovného práva a pod. Obdobne je tomu aj v stabilizačnej politike či štruktúrnej politike. Popri vyššie uvedených, dnes už ustálených subsystémoch práva, ktoré ingerujú do hospodárskej sféry, však zostáva ešte relatívne široký okruh vzťahov, ktoré sú regulované administratívnym právom, či širšie ponímaným obchodným právom, či hospodárskym právom. Ide o sféru právnych vzťahov pri realizácii politiky hospodárskej súťaže, podpory regionálnej politiky, vonkajšej hospodárskej politiky, cenovej politiky a pod.

Niektoré nástroje, ktorými sa realizuje hospodárska politika, sú dostatočne flexibilné a pomocou nich sa dá dosiahnuť takmer okamžitý účinok. Kým iné nástroje sa takouto flexibilitou nevyznačujú a spravidla existuje určitý časový posun medzi prijatím opatrenia (hospodársko-politického rozhodnutia), jeho normatívnym vyjadrením, nadobudnutím účinnosti normatívneho aktu (právnej účinnosti) a skutočnou praktickou účinnosťou, pričom ani táto praktická účinnosť spravidla nenastane v určitom okamihu v plnom rozsahu, ale dochádza k tomu postupne, pričom nie je reálne očakávať, že praktická účinnosť bude stopercentná. Nadobúdanie faktickej účinnosti hospodársko-politických opatrení realizovaných normatívno-právnymi aktmi nie je jednoduché rozpoznať.

Pri prijímaní hospodársko-politických opatrení je dôležitým faktorom, ktorý má vplyv na účinnosť týchto opatrení, optimálna úroveň normatívnej regulácie. Optimálnou mierou normatívnej regulácie možno rozumieť stav, keď z pohľadu orgánov prijímajúcich regulačné opatrenia existuje presvedčenie, že týmito opatreniami možno dosiahnuť vytýčený cieľ, resp. z pohľadu adresátov regulačných opatrení existuje vedomosť o tom, že požiadavky vyplývajúce z týchto opatrení sú spôsobilí splniť, resp. že v súlade s mantinelmi vyplývajúcimi z týchto opatrení sú spôsobilí prijímať vlastné hospodárske rozhodnutia. Nad touto optimál-

⁴⁰ BRÖSTL, A. in: ČIČ, M. a kol.: Komentár k Ústave Slovenskej republiky, Matica slovenská, 1997, s. 53.

nou mierou regulácie (nad regulačným optimom) existuje hyperregulačná sféra, inak povedané stav „preregulovanosti“, pod touto optimálnou sférou regulácie existuje sféra nedostatočnej regulácie, inak povedané nedoregulovanosti. Ideálnym výsledkom (rezultátom) by malo byť dosiahnutie regulačného optima. Možno však konštatovať, že optimálny stav je v tomto prípade stav okamihu, a že optimálna regulácia prestáva byť optimálnou, zastaráva a buď osciluje smerom na preregulovanosť alebo na nedoregulovanosť. Reálne však nedostatočná regulácia nehrozí, pretože je zreteľná tendencia opačná, t. j. čoraz viac a čoraz podrobnejšie regulovať jednotlivé nástroje, ktorými sa realizujú hospodársko-politické ciele, a to s rôznymi odôvodneniami, napr. v záujme transparentnosti týchto opatrení, v záujme právnej istoty, v záujme boja proti korupcii a pod. Nemožno opomenúť ani „legislatívny alibizmus“ založený na tom, že prijatím právnej úpravy sa odôvodňuje aktivita orgánu, ktorý právnu úpravu prijal, čo poskytuje obranu pre prípad, že by kritici tvrdili, že daný orgán nič pre riešenie problému neurobil. Hrozí teda hyperregulácia, regulácia aj vzťahov doposiaľ neregulovaných, resp. precíznejšia regulácia už regulovaných vzťahov, pri ktorej dochádza k obmedzeniu diskrečného práva orgánov aplikujúcich tieto opatrenia. I keď v ostatnom období možno zaznamenať viaceré zámery obmedziť alebo zastaviť ďalšiu rast miery regulovanosti, napr. podľa zámeru prijatého aj v orgánoch EÚ, ES známeho ako systém $1 - 1$ ⁴¹, to znamená, že prijatie jedného nového regulačného aktu je podmienené zrušením aspoň jedného normatívneho regulačného aktu⁴². Ako vyplýva z analýzy podnikateľského prostredia spracovanej u nás Republikovou úniou zamestnávateľov a Podnikateľskou alianciou Slovenska v spolupráci s vládou SR (spracovanej síce ešte v roku 2006, avšak jej výsledky sa oproti dnešnému stavu zásadne neodlišujú), prevažuje aj u nás predstava, že množstvo regulačných opatrení je neúmerne vysoké, a že je pre podnikateľov problematické postupovať v súlade s týmito regulačnými opatreniami⁴³. Na prvý pohľad sa takýto prístup javí ako príliš matematický, nehodiaci sa na tak zložitý organizmus, akým je hospodárstvo a právna regulácia hospodárskych vzťahov, avšak ako princíp je nepochybne takýto prístup plne opodstatnený a aj prakticky realizovateľný. Dokonca sa v súvislosti s princípom $1 - 1$ začína používať výraz „skutočná zmena regulačnej kultúry vlády“. Zmena regulačnej kultúry vlády by mala spočívať popri dôslednom posúdení otázky, či je nová regulácia skutočne potrebná a len ak na túto otázku je daná kladná odpoveď, môže nasledovať druhá otázka, aká iná regulácia by mala byť vypustená. S tým súvisí aj pravidelné a komplexné hodnotenie účinnosti prijatých normatívnych aktov, resp. regulačných opatrení, pričom na základe takýchto hodnotení by potom neúčinné regulačné opatrenia mali byť vypustené. Cieľom je teda postupne rušiť nepotrebné regulačné opatrenia, teda postupne znižovať mieru regulácie, teda deregulovať.

V. HOSPODÁRSKE PRÁVO A HOSPODÁRSKA POLITIKA

Pri realizácii hospodárskej politiky plní osobitnú funkciu hospodárske právo. Často sa spája s tzv. štátnym intervencionizmom, štátnym zasahovaním do hospodárstva. Dnes by bolo správnejšie hovoriť už nielen o štátnom intervencionizme, ale o intervencionizme verejných orgánov (orgánov verejnej moci) do hospodárskej sféry, do hospodárstva. Situácia sa komplikuje - ako uvádza C. Kosikowski vo vzťahu k štátom, ktoré sú členmi medzinárodných organizácií, ktoré si kladú za cieľ nielen hospodársku spoluprácu, ale ktoré vytvárajú vnútorný trh a prijímajú jednotné pravidlá správania sa na tomto trhu. Takýto charakter má aj Európska únia, a preto je na mieste otázka, či existuje únijný intervencionizmus do hospodárstva, a ak áno, ako ovplyvňuje obsah a formy intervencionizmu členských štátov do ich hospodárstva⁴⁴.

⁴¹ Na označenie tohto princípu sa používa aj výraz one in – one out.

⁴² Obdobnú predstavu má aj holandská vláda.

⁴³ Republiková únia zamestnávateľov, Podnikateľská aliancia Slovenska: Komplexný audit prekážok podnikania na Slovensku, máj 2006, s. 34 a nasledujúce.

⁴⁴ KOSIKOWSKI, C.: Intervencionizm w gospodarce wedlug prawa Unii Europejskiej, in: Obchodné právo a jeho širšie

Podľa C. Kosikowského existuje únijský intervencionizmus do hospodárstva, ktorý sa odvíja od Zmluvy o Európskej únii a Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Štátny intervencionizmus v štátoch, ktoré sú členmi únie, a ktoré neustrácajú suverenitu v oblasti štátneho intervencionizmu, sa realizuje v tých sférach hospodárstva, ktorých kompetencie patria členským štátom a nezasahuje do sfér v ktorých sú kompetencie vyhradené EÚ⁴⁵. Pôvodné koncepcie hospodárskeho práva, ktoré sa sformulovali v Nemecku v období Weimarskej republiky po 1. svetovej vojne vychádzali, ako uvádza J. Suchoža z komplexnejšieho chápania fenoménu národnej hospodárstva a aj pojem hospodárske právo sa odvíjal od širšieho základu a pojmu hospodárske zriadenie (Wirtschaftsverfassung), prípadne hospodársky poriadok (Wirtschaftsordnung), hospodársky systém (Wirtschaftssystem), hospodársky model (Wirtschaftsmodell) a pod.⁴⁶

Verejné hospodárske právo⁴⁷ je potom ponímané ako právo aplikovateľné na intervencie verejných osôb (verejnoprávných subjektov) do hospodárstva a na orgány, ktoré tieto intervencie uskutočňujú a napokon zjednodušene povedané, je to právo verejných intervencií do ekonomických záležitostí⁴⁸. Sformovanie verejného hospodárskeho práva odôvodňuje J. P. Colson rozvojom trhovej činnosti (trhového hospodárstva), potrebou právne upraviť túto sféru. Podľa uvedeného autora verejné hospodárske právo nereguluje všetky činnosti majúce ekonomický dopad, ale len tie, ktoré dávajú najavo prítomnosť verejnej moci, čo znamená, že aktivity verejnej moci sú podriadené právnym pravidlám, aj keď sa niekedy odlišujú od tých pravidiel, ktoré sa aplikujú na súkromnoprávne subjekty⁴⁹.

Z tohto hľadiska sa hospodárske právo vytvára z iniciatívy štátu či dnes všeobecnejšie orgánov verejnej moci, ktorú realizujú v záujme napĺňania hospodársko-politických koncepcií, cieľov, predstáv či zámerov a záujmov v prevažnej časti verejných, napr. v záujme hospodárskeho rozvoja štátu ako celku i jednotlivých regiónov, v záujme rozvoja určitých hospodárskych odvetví, v záujme zvýšenia, či aspoň zachovania zamestnanosti, zabezpečenia zdravých životných podmienok, v záujme ochrany majetku, v záujme obrany štátu a pod.

Hospodárske právo však môže byť vytvárané aj z podnetu (iniciatívy) samotných obchodníkov, podnikateľov, ktorí sami nedokážu garantovať (zabezpečiť) jasné pravidlá obchodovania a dosiahnuť dodržiavanie týchto pravidiel, prípadne sa nedokážu dostatočne účinne brániť proti neprípustným, nekalým podvodným a iným praktikám a nedokážu sa tiež účinne brániť pred prenikaním silnejších zahraničných či nadnárodných podnikateľských subjektov. Iniciatíva obchodníkov, podnikateľov orientovaná na stanovenie jasných pravidiel v hospodárskej sfére, môže byť vyvolaná aj tým, že podnikatelia (obchodníci) sa obávajú zneužitia možnosti zasahovania orgánov verejnej moci do sféry hospodárstva, obávajú sa uplatňovania ingerencie orgánov verejnej moci diferencovane voči jednotlivým podnikateľom (obchodníkom), teda obávajú sa diskriminácie. Diskriminácia (prípadne zneužitie práva) by mala byť eliminovaná, prípadne aspoň obmedzená napríklad precizáciou pravidiel uskutočňovania ingerencie, či stanovením (úpravou) právnych prostriedkov obrany proti takýmto zásahom. Na tomto mieste však treba poukázať na skutočnosť, že podnikatelia sa niekedy usilujú o dereguláciu, o zrušenie určitých obmedzení podnikania, a teda vlastne o redukciu existujúceho súboru noriem patriacich do hospodárskeho práva.

Hospodárske právo môže byť vytvárané aj z iniciatívy spotrebiteľov, zákazníkov, resp.

kontexty (editori: SUCHOŽA, J., HUSÁR, J.), UPIŠ Košice, 2010, s. 55.

⁴⁵ tamtiež, s. 55 a 61.

⁴⁶ SUCHOŽA, J.: Vzťah práva a ekonomiky v období krízových situácií v národnom hospodárstve (legislatívne úvahy a podnety), Ekonomický časopis, 61, 2013, č. 5, s. 522.

⁴⁷ Pojem súkromné hospodárske právo sa v slovenskej právnej teórii popri pojme verejné hospodárske právo nepoužíva. Súkromnoprávne vzťahy vznikajúce vo sfére hospodárstva, podnikania, obchodu sa u nás ponímajú ako obchodnoprávne vzťahy.

⁴⁸ de LAUBADÉRE, A. - DELVOLVÉ, P.: Droit public économique, Dalloz, Paris, 1986, s. 20.

⁴⁹ COLSON, J. P.: Droit public économique, L. G. D. J., Paris, 1995, s. 8.

skôr z iniciatívy ich asociácií či združení, v záujme ich ochrany pred zneužitím slobody podnikania.

Vývoj hospodárskeho práva je spojený (previazaný) s vývojom štátneho intervencionizmu. K intervenovaniu (zasahovaniu) zo strany štátu a iných verejnoprávnych inštitúcií do hospodárskej sféry začalo dochádzať v období prvých hospodárskych kríz, ktoré nebol schopný trh prekonať svojou vnútornou silou, teda v období, kedy sa začali ukazovať problémy fungovania trhového systému a kedy štát či iné verejnoprávne inštitúcie z rôznych dôvodov, napr.: z dôvodu potreby zabezpečenia základných životných potrieb obyvateľstva, v záujme zabezpečenia obranyschopnosti štátu či z obáv pred sociálnymi nepokojmi usilovali takýmito intervenciami o prekonanie takýchto krízových situácií a o obnovenie riadneho fungovania hospodárskeho systému. Hospodársky intervencionizmus zo strany štátov bol realizovaný aj v časoch povojnovej obnovy, kedy štáty, najmä tie, ktoré vo vojne neuspeli, usilovali o obnovenie hospodárstva a konsolidáciu hospodárskych pomerov. Na prekonanie uvádzaných krízových javov či situácií boli prijímané rôzne opatrenia, z ktorých najvýznamnejšie boli prijímané vo forme zákonov či iných všeobecne záväzných normatívnych právnych aktov. Aj týmto je možné zdôvodniť zvýšený záujem právnej a ekonomickej teórie o poznanie možností práva pri prekonávaní hospodárskej krízy, ktorá vypukla na jeseň v roku 2008.

Významný zlom pri formovaní koncepcií hospodárskeho práva predstavuje sformovanie modernej hospodárskej politiky ako samostatnej vedeckej disciplíny v polovici 30-tych rokov 20. storočia.

Vo francúzskej literatúre, ale nielen vo francúzskej, sa poukazuje na potrebu rozlišovať medzi hospodárskym právom ako štrukturálnou časťou systému práva a právom hospodárstva. Napr. A. de Laubadére a P. Delvolvé ponímajú hospodárske právo ako právo aplikovateľné na všetky predmety (*matière*), ktoré patria do pojmu hospodárstvo a podľa tohto vymedzenia hospodárske právo zahŕňa všetky časti súkromného a verejného práva, ktoré sa týkajú hospodárstva, je teda právom hospodárstva⁵⁰. Takáto terminologická dualita je vo francúzštine vyjadrená výrazom *droit de l'économie* (právo hospodárstva) oproti výrazu *droit économique*, v taliančine *diritto del economia* oproti *diritto economico*, v nemčine *Oekonomischesrecht* oproti *Wirtschaftsrecht*.

Hospodárstvo je však zložitý fenomén zahrňujúci tak makroekonomickú ako aj mikroekonomickú sféru. Právne normy, ktoré sa týkajú hospodárstva, ktoré regulujú hospodárstvo, budú tak normy, ktoré regulujú vzťahy v makroekonomickej sfére ako aj normy, ktoré regulujú vzťahy v mikroekonomickej rovine.

V ponímaní hospodárskeho práva verejného ako súčasti verejného práva možno rozlíšiť dve základné koncepcie a to koncepciu hospodárskeho práva ako nesamostatnej súčasti predovšetkým administratívneho práva a koncepciu hospodárskeho práva ako samostatnej súčasti či oblasti práva. Pre obidva prístupy je spoločné, že zdôrazňujú existenciu súboru noriem regulujúcich spoločenské vzťahy, ktoré sa realizujú pri hospodárskej činnosti.

Pojmu hospodárske právo potom zodpovedajú výrazy: *Wirtschaftsrecht* v nemčine, *droit économique*, prípadne *droit des affaires* vo francúzštine, prípadne *economic law* v angličtine, či *prawo gospodarcze publiczne* v poľštine.

Takto ponímané hospodárske právo verejné ako súbor noriem verejného práva regulujúcich hospodárske vzťahy, resp. vzťahy v hospodárskej sfére je však obsahovo podmienené ekonomickým systémom, ekonomickou sústavou, ktorá ma určujúci vplyv na toto právo. Podľa toho potom musíme zásadne diferencovať medzi hospodárskym právom, ktoré reguluje hospodársku činnosť v podmienkach trhového hospodárstva od hospodárskeho práva, ktoré reguluje hospodársku činnosť v podmienkach hospodárstva založeného na direktívnom plá-

⁵⁰ de LAUBADÉRE, A. - DELVOLVÉ, P.: *Droit public économique*, Dalloz, Paris, 1986, s. 6.

novaní, na administratívnom rozhodovaní o hospodárskych záležitostiach a na existencii dodávateľsko-odberateľských vzťahov (t. j. taký typ hospodárstva, ktorý bol uplatňovaný vo východoeurópskych krajinách od konca 40-tych rokov 20. storočia až približne do roku 1990).

Pojem hospodárskeho práva je jednotlivými autormi vymedzovaný rôzne. A. de Laubadere, a P. Delvolvé napr. charakterizujú hospodárske právo takto: „Hospodárske právo je viac ako križovatka, je to právo, ktoré zoskupuje kapitoly verejného práva a súkromného práva, resp. právo týkajúce sa ekonomických predmetov, ktoré je charakterizované nielen objektmi, na ktoré sa zameriava, ale aj svojim obsahom, t. j. originalitou, špecifičnosťou svojich pravidiel“⁵¹. Podľa iného francúzskeho autora G. Farjat „hospodárske právo je právo koncentrácie a kolektivizácie výrobných statkov a organizácie hospodárstva verejnou alebo súkromnou mocou“⁵². Originálny prístup k vymedzeniu hospodárskeho práva uplatnil R. Savy, podľa ktorého je hospodárske právo súborom pravidiel vedúcich k zabezpečeniu rovnováhy medzi partikulárnymi záujmami ekonomických subjektov, súkromných alebo verejných a všeobecným ekonomickým záujmom⁵³. Podľa vymedzenia M. Mamojka a P. Kubíčka „hospodárske právo predstavuje samostatné právne odvetvie upravujúce spoločenské vzťahy vznikajúce v procese podnikateľskej a hospodárskej činnosti podnikateľských subjektov štátom a pri výkone vlastníckych oprávnení a povinností štátu štátnymi organizáciami.“⁵⁴ Podľa C. Kosikowskeho možno hospodárske právo charakterizovať ako: „formu normatívne regulovanej prípustnosti vplyvu štátu vo sfére hospodárskych vzťahov“. Verejné hospodárske právo sa tak stáva garanciou, že štátny intervencionizmus a formy jeho realizácie nebudú iné ako definované právom. V tomto zmysle sa podľa C. Kosikowského stane hospodárske právo pre hospodárske subjekty potrebnéjšie než pre samotný štát. Verejné hospodárske právo je teda výrazom uplatnenia moci štátu v hospodárstve. Odzrkadľuje regulatívy štátu voči hospodárstvu, ktoré sú vyjadrené formou právnych noriem, štát v nich definuje okruh svojho hospodárskeho vplyvu a jeho právne formy⁵⁵.

Hospodárske právo možno teda vymedziť ako súbor právnych noriem obsiahnutých v normatívnych právnych aktoch verejnoprávnej povahy upravujúcich (regulujúcich) nástroje a metódy zasahovania štátu a iných verejnoprávnych subjektov do hospodárstva na makroekonomickej úrovni i do fungovania podnikateľských subjektov a do obchodných vzťahov medzi týmito subjektmi, teda na mikroekonomickej úrovni. Takto ponímané hospodárske právo predstavuje samostatné odvetvie práva, pričom hospodárske právo má úzke väzby na ďalšie súčasti systému práva, ktorých regulačným záberom je sféra hospodárstva (ekonomická sféra), a to tak verejnoprávnych ako aj súkromnoprávných. Rozlišovať hospodárske právo na časť regulujúcu nástroje a metódy ingerencie štátu a samosprávnych orgánov do ekonomiky (teda v makroekonomickej úrovni) a na časť regulujúcu ingerenciu štátu a iných orgánov verejnej moci do fungovania podnikateľských subjektov a do ich obchodných vzťahov je opodstatnené, najmä z toho dôvodu, že ciele tejto ingerencie sú odlišné. Kým ingerencia na makroekonomickej úrovni má za cieľ s využitím možností právnej regulácie zabezpečiť fungovanie hospodárstva štátu ako celku, tak regulácia na mikroekonomickej úrovni má za cieľ zabezpečiť transparentnosť podnikania a regulárnosť súperenia podnikateľských subjektov, ako aj potrebnú mieru istoty v obchodných vzťahoch. Ingerencia verejnej moci do podnikania sa môže realizovať normatívnymi právnymi aktmi, ktorými sa menia podmienky, resp. pravidlá realizácie určitých podnikateľských aktivít, alebo individuálnou formou, keď orgány

⁵¹ de LAUBADÉRE, A. - DELVOLVÉ, P.: Droit public économique, Dalloz, Paris, 1986, s. 8.

⁵² de LAUBADÉRE, A. - DELVOLVÉ, P.: Droit public économique, Dalloz, Paris, 1986, s. 9.

⁵³ de LAUBADÉRE, A. - DELVOLVÉ, P.: Droit public économique, Dalloz, Paris, 1986, s. 9.

⁵⁴ MAMOJKA, M. - KUBÍČEK, P.: Hospodárske právo, Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, Bratislava, 2000, s. 29.

⁵⁵ KOSIKOWSKI, C.: Polskie publiczne prawo gospodarcze, Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 1999, s. 20.

verejnej moci vydávaním individuálnych právnych aktov pôsobia na konkrétneho podnikateľa.

Nástroje, ktoré sa v hospodárskom práve uplatňujú pri regulácií hospodárskych vzťahov (procesov), resp. ktorými dochádza k intervencii do sféry hospodárstva možno rozčleniť podľa viacerých kritérií. A. de Laubadère a P. Delvolvé rozlišujú intervencie na: globálne, sektorové, partikulárne, pričom globálne majú dopad na hospodárstvo ako celok, sektorové intervencie pôsobia na určité odvetvie hospodárstva a partikulárnymi intervenciami sa rieši konkrétna hospodárska situácia. resp. týkajú sa konkrétneho podniku.. Ďalej ich rozlišujú na priame a nepriame, pričom priamymi intervenciami sa pôsobí bezprostredne na konkrétny subjekt (vzťah) napr. uložením nejakého zákazu, alebo konkrétnej povinnosti a nepriame majú napr. ekonomickými nástrojmi motivovať konkrétne subjekty k žiaducemu správaniu. Ďalším členením je členenie intervenčných opatrení na jednostranné, ktoré sú realizované rozhodnutím štátu alebo iného verejného orgánu a také intervenčné opatrenia, ktoré sa realizujú na základe dohody medzi štátom (iným orgánom verejnej moci) a konkrétnym subjektom – napr. zmluvy o výkone vo verejnom záujme. Napokon podľa uvedených autorov je namieste rozlišovať medzi intervenčnými opatreniami, ktoré sú adresované súkromnoprávnym subjektom a ktoré sú adresované voči verejnému ekonomickému sektoru⁵⁶.

ZÁVER

Stanovenie jasných právnych pravidiel obchodovania, resp. podnikania a ich dodržiavanie tak orgánmi verejnej moci, ako aj podnikateľmi je v ich záujme. Prijímanie nových právnych úprav či novelizácia existujúcich právnych úprav sú spájané s očakávaním dosiahnutia vymedzeného hospodárskopolitického cieľa, a to často bez toho, aby sa vyhodnotila účinnosť doterajších právnych úprav⁵⁷. Za jednu z príčin takéhoto stavu možno označiť krátkosť času medzi sformulovaním hospodárskopolitického cieľa a potrebou jeho realizácie v normatívnom právnom akte, v dôsledku čoho nezostáva jednoducho čas ani ľudská kapacita na vyhodnotenie účinnosti doterajších úprav a na formulovanie prognózy či sa naplnenie vymedzeného cieľa prijatím navrhovanej normatívnej právnej úpravy dá reálne očakávať. Druhým dôvodom prijímania zmien v existujúcich právnych úpravách je zámer odbúrať nedostatky či problémy, ktoré sa vyskytli či vyskytujú pri aplikácii platnej právnej úpravy. V takýchto prípadoch sa do existujúcich právnych úprav zakotvujú ďalšie zákazy, povinnosti, obmedzenia a pod.

Normatívne právne akty, zaraďované do hospodárskeho práva sú vytvárané predovšetkým samotnými orgánmi verejnej moci tak, aby umožňovali realizáciu konkrétnych hospodárskopolitických zámerov. Je však aj v záujme podnikateľov aby boli stanovené jasné pravidlá hospodárskej sféry. Dôvodom je obava z uplatňovania právomoci verejných orgánov diferencovane voči jednotlivým podnikateľom, teda diskriminačným spôsobom. Snaha o precizáciu právnych pravidiel využívania jednotlivých nástrojov hospodárskej politiky vedie k rozširovaniu počtu právnych úprav, zvyšovaniu povinností stanovených právnymi predpismi a súčasne aj k zvyšovaniu byrokracie. Precizovanie procesnoprávných úprav vedie k predlžovaniu konaní, v ktorých sa rozhoduje o priznaní či nepriznaní určitých hospodárskopolitických nástrojov. Protichodne potom pôsobí skutočnosť, že sa čoraz výraznejšie formuluje požiadavka na dereguláciu už existujúcich inštitútov, na zrušenie určitých obmedzení podnikania a na redukcii existujúceho súboru noriem patriacich do hospodárskeho práva.

⁵⁶ de LAUBADÉRE, A. - DELVOLVÉ, P.: Droit public économique, Dalloz, Paris, 1986, s. 21.

⁵⁷ pozri aj SUCHOŽA, J.: Vzťah práva a ekonomiky v období krízových situácií v národnom hospodárstve (legislatívne úvahy a podnety), Ekonomický časopis, 61, 2013, č. 5, s. 526.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

hospodárska politika, úloha štátu v ekonomike, právo ako nástroj realizácie hospodárskej politiky, hospodárske právo.

KEY WORDS

economic policy, the role of the state in the economy, law as an instrument for the implementation of economic policy, economic law.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BLAŽEK, J., HEISLER, H., KUBÍČEK, J., VIKTORÍNOVÁ, D., WAWROSZ, P.: *Ekonomie, právo a hospodárska politika v českém prostředí*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 392 s
2. BRIŠKA, R.: *Národné hospodárstvo, kniha II - Národohospodárska politika*, Bratislava, Družstevné vydavateľstvo a kníhkupectvo, 1943, s. 665
3. COLSON, J. P.: *Droit public économique*, L. G. D. J., Paris, 1995
4. ČIČ, M. a kol.: *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*, Matica slovenská, 1997, s. 598
5. de LAUBADÉRE, A. - DELVOLLÉ, P.: *Droit public économique*, Dalloz, Paris, 1986
6. ENGLIŠ, K.: *Hospodárske soustavy*, Všehrt, Praha, 2. vydanie, 1990
7. EPSTEIN, R. A.: *Právo, ekonomie a Politika*, Praha, Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 288
8. KARVAŠ, I.: *Základy hospodárskej vedy*, Veda, Bratislava, 1999, s. 640
9. KOSIKOWSKI, C.: *Polskie publiczne prawo gospodarcze*, Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 1999
10. KOSIKOWSKI, C.: *Interwencjonizm w gospodarce wedlug prawa Unii Europejskiej*, in: *Obchodné právo a jeho širšie kontexty* (editori: SUCHOŽA, J., HUSÁR, J.), UPJŠ Košice, 2010
11. LISÝ, J. a kol.: *Ekonomía v novej ekonomike*, IURA EDITION, Bratislava, 2005, s. 622
12. MAMOJKA, M. - KUBÍČEK, P.: *Hospodárske právo*, Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, Bratislava, 2000
13. MORAVČÍK, A., STANEK, D.: *Hospodárska politika (vybrané kapitoly)*, Právnická fakulta UK Bratislava, 1997
14. OKÁLI, I., a kol.: *Hospodárska politika Európskej únie a Slovenska v EÚ*, Bratislava 2004, *Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky Slovenskej akadémie vied*, s. 352
15. PRUSÁK, J.: *Teória práva*, Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, Bratislava 1995, s. 331
16. SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D., *Ekonomía I.*, Bradlo, Bratislava, 1992, s. 419
17. SEDLÁČEK, T.: *Ekonomie dobra a zla*, Praha, 65. pole, 2012, s. 359
18. SUCHOŽA, J.: *Vzťah práva a ekonomiky v období krízových situácií v národnom hospodárstve (legislatívne úvahy a podnety)*, *Ekonomický časopis*, 61, 2013, č. 5, s. 514 – 537
19. VINCÚR, P. a kol.: *Hospodárska politika*, vydavateľstvo SPRINT, vydavateľská, filmová reklamná agentúra, Bratislava 2001

KONTAKTNÉ ÚDAJE AUTORA

doc. JUDr. Ján Husár, CSc.

vedúci Katedry obchodného práva a hospodárskeho práva

Univerzita P. J. Šafárika, Právnická fakulta, Kováčska 26, 040 75 Košice

E-mail: jan.husar@upjs.sk